

beskrives mere end den analyseres, og der bringes intet nyt i forhold til allerede kendte analyser. Pontussons problemstilling er politologisk, og det rækker kun delvis med overvevende økonomiske svar. Man savner en nærmere og mere konkret analyse af de politiske prosesser, der i de forskjellige cases førte frem til de konkrete resultater.

Men man kan si, at med Pontussons bok har man et godt grunnlag for at foreta sådanne politiske analyser.

Niels Dalgaard
Institut for Statskundskab

Erling Bjøl, Ib Faurby, John Martinussen, Gorm Rye Olsen, Nikolaj Pedersen og Clemens Stubbe Østergaard, *Den store omveltning*, Politikens forlag, København, 1992, 336 s., kr. 299,00.

Verden er blitt meget forandret siden Politikens forlag avsluttet sin store verdenshistorie med det 21. bind i 1985. Så meget er endret, at redaksjonen har funnet behov for et tilleggsbind der dekker de få begivenhetsmettede år frem til 1993. De har fått seks danske eksperter til å skildre de hendelser som førte verden ut av den kolde krig og inn i en ny, usikker epoke og samlet deres bidrag i *Den store omveltning*. Det er blitt en fin oversikt over sentrale, storpolitiske begivenheter fra disse få, travle år.

Bogens disposisjon domineres av den kolde krig; de bidrag som mest direkte belyser de storpolitiske begivenheter som bidro til å avslutte den lange supermagtskonflikt presenteres først. De to første kapitler (begge godt skrevet av Ib Faurby), "Sovjetunionens oppløsning" og "Frihetsbølgen i Østeuropa", omhandler omveltningens kjerneområde. Det 3. kapittel (skrevet av Nikolaj Pedersen) diskuterer "Vesteuropa i vekst", 4. kapittel (av Erling Bjøl) beskriver USA's stormaktsdiplomati, og 5. kapittel (også skrevet av Faurby) fokuserer på supermaktsspillet i den kolde krigens siste fase. Etter denne diskusjonen av den endrede dynamikk mellom den gamle Østblokken og Vestblokken, følger kapitler om de fjernere deler av verden. Av disse får Midtøsten (kapittel 6, skrevet av Gorm Rye Olsen) og Asien (kapittel 7 og 8, skrevet henholdsvis av Clemens Stubbe Østergaard og John Martinussen) den bredeste dekning. Afrika (kapittel 9, av Rye Olsen) og Latin Amerika (kapittel 10, av Bjøl) får mindre plass.

De viktigste bidrag diskuterer verdensscenens diplomatiske samtidshistorie. De fremste aktører er mest synlige beslutningstagere - utenriksministre (som Baker og Sjevardenadse) og presidenter (i første rekke Gorbatsjev og Reagan). Økonomiske aktører er skjøvet i bakgrunnen - GATT-forhandlingene er kun beskrevet i to avsnitt; Den Europeiske Bank for Genopbygning og Udvikling av det tidligere Øst-Europa er nevnt i en setning.

Sosiale forhold er berørt i liten grad. Diskusjonene om Afrika og Latin Amerika er i overraskende stor grad individfokuset og rettet mot formal-poli-

beskrives mere end den analyseres, og der bringes intet nyt i forhold til allerede kendte analyser. Pontussons problemstilling er politologisk, og det rækker kun delvis med overvegende økonomiske svar. Man savner en nærmere og mere konkret analyse af de politiske prosesser, der i de forskjellige cases førte frem til de konkrete resultater.

Men man kan si, at med Pontussons bok har man et godt grunnlag for at foreta sådanne politiske analyser.

Niels Dalgaard
Institut for Statskundskab

Erling Bjøl, Ib Faurby, John Martinussen, Gorm Rye Olsen, Nikolaj Pedersen og Clemens Stubbe Østergaard, *Den store omvæltning*, Politikens forlag, København, 1992, 336 s., kr. 299,00.

Verden er blitt meget forandret siden Politikens forlag avsluttet sin store verdenshistorie med det 21. bind i 1985. Så meget er endret, at redaksjonen har funnet behov for et tilleggsbind der dekker de få begivenhetsmettede år frem til 1993. De har fått seks danske eksperter til å skildre de hendelser som førte verden ut av den kolde krig og inn i en ny, usikker epoke og samlet deres bidrag i *Den store omvæltning*. Det er blitt en fin oversikt over sentrale, storpolitiske begivenheter fra disse få, travle år.

Bogens disposisjon domineres av den kolde krig; de bidrag som mest direkte belyser de storpolitiske begivenheter som bidro til å avslutte den lange supermagtskonflikt presenteres først. De to første kapitler (begge godt skrevet av Ib Faurby), "Sovjetunionens oppløsning" og "Frihetsbølgen i Østeuropa", omhandler omvæltningens kjerneområde. Det 3. kapittel (skrevet av Nikolaj Pedersen) diskuterer "Vesteuropa i vekst", 4. kapittel (av Erling Bjøl) beskriver USA's stormaktsdiplomati, og 5. kapittel (også skrevet av Faurby) fokuserer på supermaktsspillet i den kolde krigens siste fase. Etter denne diskusjonen av den endrede dynamikk mellom den gamle Østblokken og Vestblokken, følger kapitler om de fjernere deler av verden. Av disse får Midtøsten (kapittel 6, skrevet av Gorm Rye Olsen) og Asien (kapittel 7 og 8, skrevet henholdsvis av Clemens Stubbe Østergaard og John Martinussen) den bredeste dekning. Afrika (kapittel 9, av Rye Olsen) og Latin Amerika (kapittel 10, av Bjøl) får mindre plass.

De viktigste bidrag diskuterer verdensscenens diplomatiske samtidshistorie. De fremste aktører er mest synlige beslutningstagere - utenriksministre (som Baker og Sjevardenadse) og presidenter (i første rekke Gorbatsjev og Reagan). Økonomiske aktører er skjøvet i bakgrunnen - GATT-forhandlingene er kun beskrevet i to avsnitt; Den Europeiske Bank for Genopbygning og Udvikling av det tidligere Øst-Europa er nevnt i en setning.

Sosiale forhold er berørt i liten grad. Diskusjonene om Afrika og Latin Amerika er i overraskende stor grad individfokuset og rettet mot formal-poli-

tiske prosesser. Stubbe Østergaards diskusjon av Japan, Kina og i de 4 "NIC-dragene" legger imidlertid vekt på Asiens økonomiske dynamikk og politiske kultur; hans kapitel hører til bogens best skrevne og mest opplysende bidrag. Bogen makter ikke å belyse andre deler av verden med den samme sans for struktur og kultur - den fanger for eksempel ikke opp det jobbe- og finanshysteri som preget mange vestlige land i den periode som her er satt under lupen. Videre berører bogen i liten grad sammenhengen mellom krig, befolkningspress, fattigdom og flyktninger i den fattige verden og debatten om asylsøkere, fremmedhat og arbeidsløshet i den rike verden.

Den store omvæltning er, liksom de andre bind i Politikens verdenshistorie, rikt forsynt med tegninger og fotografier. Det ville vært nyttig om boken byttet ut noen av disse med illustrasjoner av mer analytisk art - av figurer, tabeller og kart.

Det virker riktig at en bok som søker å referere samtidshistoriske begivenheter holder seg strengt til formelle fakta. Det er likevel mulig at bidragsyterne ville vært tjent med å løfte blikket en smule høyere fra sin smale sti. For mens de hver for seg diskuterer et aspekt av den kolde krigs endeligt, så sliter de sammen med å komme ut av den kolde krigs vandte univers. Faurby for eksempel forteller i fin, flytende narrasjon hvordan Sovjetunionen og Østblokken forsvant på få måneder; og Petersen beskriver nøye hvordan Vest-Europa stadig er blitt knyttet tettere sammen siden 1985. Man undrer dog om den historie de hver beskriver en flik av tidvis ligger langt foran deres begreper. For selv om bogen søker å rive ned det gamle skillet i europeisk politikk mellom et liberal-demokratisk Vest og et kommunistisk Øst, så etterlader den inntrykket av et nytt skille mellom østlig oppløsning og vestlig kontinuitet. Fra et noe fjernere perspektiv kan en imidlertid finne brudd såvel som kontinuitet både i Øst og i Vest.

Bogen fokuserer tett på de få årene mellom 1985 og 1993. Med dette korte tidsperspektiv løber bogen den risiko å miste sitt historiske fodfeste. På den ene side, risikerer den å fremstille korte konjunkturer (kommunismens fald i Øst-Europa, hurtig integrasjon i Vest-Europa) som om de var lengre, historiske trender (det liberale demokratis seier i verden, fremveksten av et Europas Forenede Stater). På den andre side risikerer den å glemme den kolde krigs natur. Den verden som bogen beskriver enden på, hadde tross alt sin begynnelse i etterkrigstidens geopolitikk. Den kolde krigs avslutning kan ikke belyses ordentlig uten en klar forståelse av dens opprindelse og dens dynamiske vesen.

De enkelte kapitler kunne tjent på å om forfatterne hadde fått et bredere perspektiv å arbeide med; om de hadde fått trekke sine tråder lengre tilbake enn til 1985 (- kun Bjøl, i sit korte Latin Amerika-kapitel, gir sidehenviser til tidligere bind i Politikens verdenshistorie).

Bogen som helhet ville ha profitert på å bli avsluttet med et samlende efterord. Faurbys kapitel 5, "Ud af den kolde krig", gir en god oversikt over omvæltningsepokens sentrale hendelser. Likevel savnes et syntetiserende og problematiserende sluttkapitel. For selv om alle bogens bidrag antyder at ver-

den nu står ved et historisk veiskille, så gir den samlet intet hint om hvilke veivalg som mon ligger foran os.

Denne siste anmerkning er, kanhende, kun uttrykk for at bogen har utført sin oppgave vel: dens hensikt er å skape interesse og å gi mersmag. *Den store omvæltning* er ment å gi en bred, kronologisk fremstilling av en kort men viktig overgangsepoke i vårt århundre; den er ment å skape interesse og gi mersmag. Dens ti kapitler er velskrevne, udtømmende og logisk disponerte. Bogen er rikt illustrert, og udstyrt med en kort liste anbefalt litteratur og en tilfredsstillende index.

Torbjørn L. Knutsen
Universitetet i Trondheim

Danmark efter den kolde krig, København: Det sikkerheds- og nedrustningspolitiske Udvalg, 1993, kr. 150,00.

SNU - Det Sikkerheds- og Nedrustningspolitiske Udvalg - var tænkt som et forum for en mere konstruktiv udenrigspolitisk debat end den, politikerne normalt havde tid (eller lyst) til i Folketinget. Som tingene har udviklet sig, er det i høj grad igennem sine publikationer, at SNU varetager denne funktion, og listen over bøger udgivet af udvalget, særlig i de 4-5 sidste år, er imponerende, både i omfang og lødighed.

Siden 1989 er der unægtelig også blevet mere at skrive om, og næsten alle de sikkerhedspolitiske problemstillinger trenger til en omvurdering. Da forfatteren til denne anmeldelse for 10 år siden var med til at skrive "Dyvig-rapporten" om Danmarks sikkerhedspolitiske situation i 1980'erne, havde SNU udgivet 18 publikationer, der næsten alle handlede om kernevåbenproblemer eller om defensivt forsvar. I den 400 sider lange bog *Danmark efter den kolde krig*, som her skal anmeldes, er disse to emner næsten ikke omtalt, undtagen i rent historisk sammenheng. Det er nye tider.

Bogen er konstruert sådan, at SNU's formandskab kollektivt står for en første del, der trækker hovedlinjerne i utviklingen op og identifiserer de væsentligste problemer, vi står over for. Herefter følger en række afsnit, skrevet af enkelte forfattere, om de væsentligste problemstillinger. Til sidst runder formandskabet af med nogle "afsluttende betragtninger".

Enkeltbidragene står for forfatterens egen regning. Langt de fleste forfattere er medlemmer af SNU, men selv om det burde borge for kvaliteten, betyder det bestemt ikke, at der er tale om nogen ensartethed i holdninger. Tværtimod fører flere av forfatterne interessante, om end implicite, diskussioner med hinanden. Til gengæld må læseren acceptere, at den manglende samordning også fører til gentagelser. Ikke minst på denne baggrund hadde et sagregister været velkomment.

Kollektive bidrag giver altid bange anelser om mindste fællesnævner, profilshed og selvfølgeligheter. Det skal siges til formandskabets ros, at dets ind-